

Alma ZAVODNIK LAMOVŠEK

Prostorske razprave – sistemski pogled na spreminjanje prostorske zakonodaje

V nizu »prostorskih razprav« je Društvo urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije 17. junija 2021 organiziralo prvo okroglo mizo *Sistemski pogled na spreminjanje prostorske zakonodaje*. Njen moderator je bil mag. Miran Gajšek, vabljeni razpravljavci pa Georgi Bangiev z Ministrstva za okolje in prostor, Rajko Sterguljc, URBIS d. o. o., dr. Igor Bizjak z Urbanističnega inštituta Republike Slovenije, Janez Ziherl z Mestne občine Kranj in Alenka Korenjak, ProstoRož. Na podlagi konstruktivne razprave so bili oblikovani skupni sklepi, ki jih je društvo poslalo Andreju Vizjaku, ministru za okolje in prostor, ključnim odločevalcem in širši javnosti. V nadaljevanju je v celoti objavljeno besedilo pisma.

Spoštovani g. Vizjak, minister za okolje in prostor!

Zakonodajna ureditev prostorskega planiranja Slovenije doživlja od leta 2002 pogoste sistemske spremembe (na 3–5 let), pri čemer ugotavljamo, da se stanje v prostoru ne izboljšuje. To potrjujejo tudi poročila o prostorskem razvoju (MOP 2001, 2016) in pozivi stroke k odgovornemu ravnanju s prostorom (Odgovorno do prostora, 2010).

V Društvu urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije smo se odločili, da odpremo širšo strokovno razpravo, o (ne)potrebnosti stalnega spreminjana prostorske zakonodaje. Trenutno stanje in prepričanje v družbi sta, da prostorska zakonodaja ni ustrezna, vendar obenem ugotavljamo, da nikoli ni jasno analizirano in nato definirano, kaj je narobe.

Pripravljavec zakona je v Predlogu novega Zakona o urejanju prostora (ZUreP-3) namreč napisal, da se ta sprejema zaradi odzivov strokovne in splošne javnosti na nekatere rešitve, ki so bile uveljavljene z ZUreP-2. Iz predlaganih popravkov pa je razvidno, da so nove rešitve bolj kot ne namenjene le nujnim popravkom zakonodaje, ki prav tako niso preverjeni ter bodo lahko vodili ponovno v nove težave in popravke. Zato menimo, da je treba k spremembam zakona o urejanju prostora pristopiti bolj sistematično in celovito.

S tem namenom smo v četrtek, 17. junija 2021, izvedli okroglo mizo *Sistemski pogled na spreminjanje prostorske zakonodaje*. Za razpravo smo vnaprej pripravili **izhodišča**, ki jih predstavljamo v nadaljevanju.

Potreba po novih sistemskih rešitvah je stalno in močno prisotna, kaže pa se predvsem v:

- stalnem spreminjanju uporabljenih izrazov (planiranje/načrtovanje, trajnostno/vzdržno, stavbna/gradbena parcela ipd.),
- spreminjanju vloge in pomena prostorskih aktov (predvsem na regionalni ravni),
- uvajanju novih odlokov (predvsem v ZUreP-2, 2017),
- menjavanju njihove vloge in pomena v sistemu prostorskega planiranja (strateški/izvedbeni prostorski akti).

Ugotavljamo, da so spremembe prostorske zakonodaje praviloma pripravljene:

- brez poglobljene ocene izvajanja obstoječih zakonodajnih rešitev (zaradi njihovega pogostega spreminjanja se niti ne morejo uveljaviti, ko že pride do novih sprememb);

- brez jasnih ciljev za učinkovitejši sistem urejanja prostora;
- brez horizontalnega sodelovanja med sektorji, s čimer bi zagotovili večjo stopnjo usklajenosti med razvojnimi in varstvenimi potrebami;
- s prevelikim razhajanjem med državno upravo in lokalno samoupravo brez vmesne regionalne ravni odločanja in sprejemanja odgovornosti;
- s šibkim vključevanjem stroke in minimalnim vključevanjem širše javnosti;
- v odsotnosti načrta izvajanja zakonskih določb (šibek nadzor nad izvajanjem posegov v prostor, nedelovanje inšpekcijskih služb).

Nenazadnje pa ugotavljamo tudi premajhno skrb za izobraževanje kadrov in raziskovalno dejavnost na področju urejanja prostora, s čimer se siromašijo strokovne službe in hkrati povečuje njihova vse večja politična odvisnost.

Na podlagi široke razprave na okrogli mizi, ki se je je udeležilo 59 razpravljavcev, smo sprejeli te **sklepe**:

1. Razmere v urejanju prostora so vse bolj kritične in potrebne korenitih sprememb, saj se kljub naporom zakonodajalca ter vse hitrejšim spremembam in poskusom prilagajanja prostorske zakonodaje na nove razmere stanje ne izboljšuje. Hitrim spremembam ne sledijo podzakonski akti, ki zaostajajo tudi za več let, kar spet ustvarja zmedo pri izvajanju zakonskih določil. Zato strokovna javnost ponovno poziva k sistemskemu pristopu pri ureditvi urejanja prostora, ki bo zajela celovito zakonodajo, ne samo krovnih zakonov, ampak tudi podrejene akte.
2. Stroka od pripravljavca zakonodaje zahteva široko in vsebinsko poglobljeno javno razpravo o spremembah prostorske zakonodaje. Spremembe morajo biti premišljene in morajo nujno temeljiti na izvedeni oceni izvajanja obstoječih zakonodajnih rešitev ter resnih študijah in analizah stanja trendov v prostoru, ki bodo jasno pokazale neželena stanja v prostoru in sistemu urejanja prostora ter s tem omogočile oblikovanje jasnih ciljev sprememb prostorske zakonodaje. Predlagane zakonske rešitve je treba pred implementacijo v zakon preveriti na testnih/pilotnih primerih (npr. regionalni prostorski plan, ureditveno območje naselij, odlok o oblikovni podobi naselij ...).
3. Stroka prav tako zahteva svojo vključitev v proces priprave sprememb zakonskih rešitev kot enakovrednega partnerja tako na konceptualni ravni kot pri pripravi podrobnih rešitev. Še več, v delovno skupino za pripravo prostorske zakonodaje se morata vključiti predstavnik stroke in širše javnosti. Tako delo je treba tudi plačati, s čimer pripravljavec zakonodaje prizna temu delu tudi veljavo. Hkrati je na sistemski ravni treba preprečiti vpliv posameznih interesnih skupin, ki pogosto vplivajo na spremembe zakonodaje na netransparenten način in v škodo javnih interesov.
4. Strategija prostorskega razvoja Slovenije in Prostorski red Slovenije morata biti ustrezno povezana z drugimi strateškimi razvojnimi dokumenti države ter biti podlaga za uspešno spopadanje z izzivi starajoče se družbe, podnebnih sprememb, potencialnih naravnih nesreč (med katere spada tudi pandemija) in s tem povezanimi investicijami o spoštovanju mednarodno sprejetih zavez.
5. Za učinkovito usklajevanje interesov v prostoru in nadzor nad izvajanjem prostorske zakonodaje je treba zagotoviti priporočila in usmeritve ministrstva, pristojnega za okolje in prostor, ki bodo vodili k jasnemu in enotnemu razumevanju zakonskih

določb. Predlaga se ustanovitev vladne/nadsektorske službe (agencije) in skupne občinske uprave (npr. na regionalni ravni ali za območja 58 upravnih enot).

6. Razmer v prostoru ne bo uredila le dobra prostorska zakonodaja, temveč tudi skrb za izobraževanje kadrov in raziskovalno dejavnost na področju urejanja prostora, ob hkratnem zagotavljanju in spodbujanju interdisciplinarnega sodelovanja med strokami in nediskriminatorni ureditvi pogojev za pridobitev licence pooblaščenega prostorskega načrtovalca. Hkrati pozdravljamo odločitev, da se licenca pooblaščenega prostorskega načrtovalca vrne vsem, ki jim je bila za odvzeta z ZUreP- 2.
7. Pomembno je tudi izobraževanje splošne populacije in vključevanje javnosti v transparentne postopke odločanja o prostorskem razvoju.

Na podlagi predstavljenih sklepov okrogle mize pozivamo vse pristojne institucije, naj spremembe prostorske zakonodaje vodijo premišljeno, s predhodno analizo sedanje zakonodaje in stanja v prostoru ter s kar najširšim vključevanjem strokovne javnosti in drugih.

S spoštovanjem
Alma Zavodnik Lamovšek,
predsednica DUPPS

V vednost:

- Vladi Republike Slovenije,
- Državnemu zboru RS,
- Državnemu svetu RS,
- Direktoratu za prostor, graditev in stanovanja MOP,
- nosilcem urejanja prostora po ZUreP-2,
- Zbornici za arhitekturo in prostor Slovenije,
- Inženirski zbornici Slovenije,
- Združenju mestnih občin Slovenije,
- Skupnosti občin Slovenije,
- Združenju občin Slovenije,
- regionalnim razvojnim agencijam,
- Fakulteti za arhitekturo Univerze v Ljubljani,
- Oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani,
- Centru za prostorsko sociologijo Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani,
- Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani,
- Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani,
- Univerzi na Primorskem,
- Fakulteti za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo Univerze v Mariboru,
- Društvu arhitektov Ljubljane,
- Društvu krajinskih arhitektov Slovenije,
- Društvu vodarjev Slovenije,
- Zvezi geografov Slovenije,
- Zvezi geodetov Slovenije,
- Slovenski tiskovni agenciji.

Dr. Alma Zavodnik Lamovšek, predsednica
Društva urbanistov in prostorskih planerjev
Slovenije

Društvo urbanistov in prostorskih planerjev
Slovenije, Ljubljana, Slovenija
E-pošta: drustvo.dupps1@gmail.com